DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TEMEL DİNÎ BİLGİLER (İSLAM 1)

NEZAKET

Neler Öğreneceğiz?

1. İslam'ın Göstergesi: Nezaket
2. Kur'an-ı Kerim'den Nezaket Örnekleri
3. Peygamberimizden (s.a.v.) Nezaket Örnekleri
4. Geleneğimizden Nezaket Örnekleri
5. Esmâ-i Hüsnâ'yı Tanıyorum

- **Çevrenizde ‘’nazik’’ olarak adlandırılan kimselerin özellikleri nelerdir?**

1. İslam'ın Göstergesi: Nezaket

Nezaket, başkalarına karşı saygılı ve incelikle davranma, incelik, naziklik demektir.

Nezaket

İslam'ın güzel saydığı ve Allah'ın bizlere emrettiği davranışlardan biri de nezakettir.

Nezaket

Nezaket, içerisinde yumuşak huyluluğu, hiddet ve öfkeden uzaklığı, sağduyulu davranmayı, farklılıklara saygıyı, güzel konuşmayı, insanlara ve diğer canlılara değer vermeyi içerir.

Nezaket

Edep; iyi ahlak, incelik, terbiye ve toplum töresine uygun davranma demektir.

- Utanma, zarafet; insanlara söz ve hareketlerinde güzel davranışta bulunma gibi anlamlara da gelen edep kavramı, güzel davranışlarda bulunmayı içerdiğinden nezaketle yakından ilişkilidir.

Biliyor musunuz?

- Kültürümüzde genel olarak nezaket kurallarına **âdâb-ı muâşeret** adı verilir.

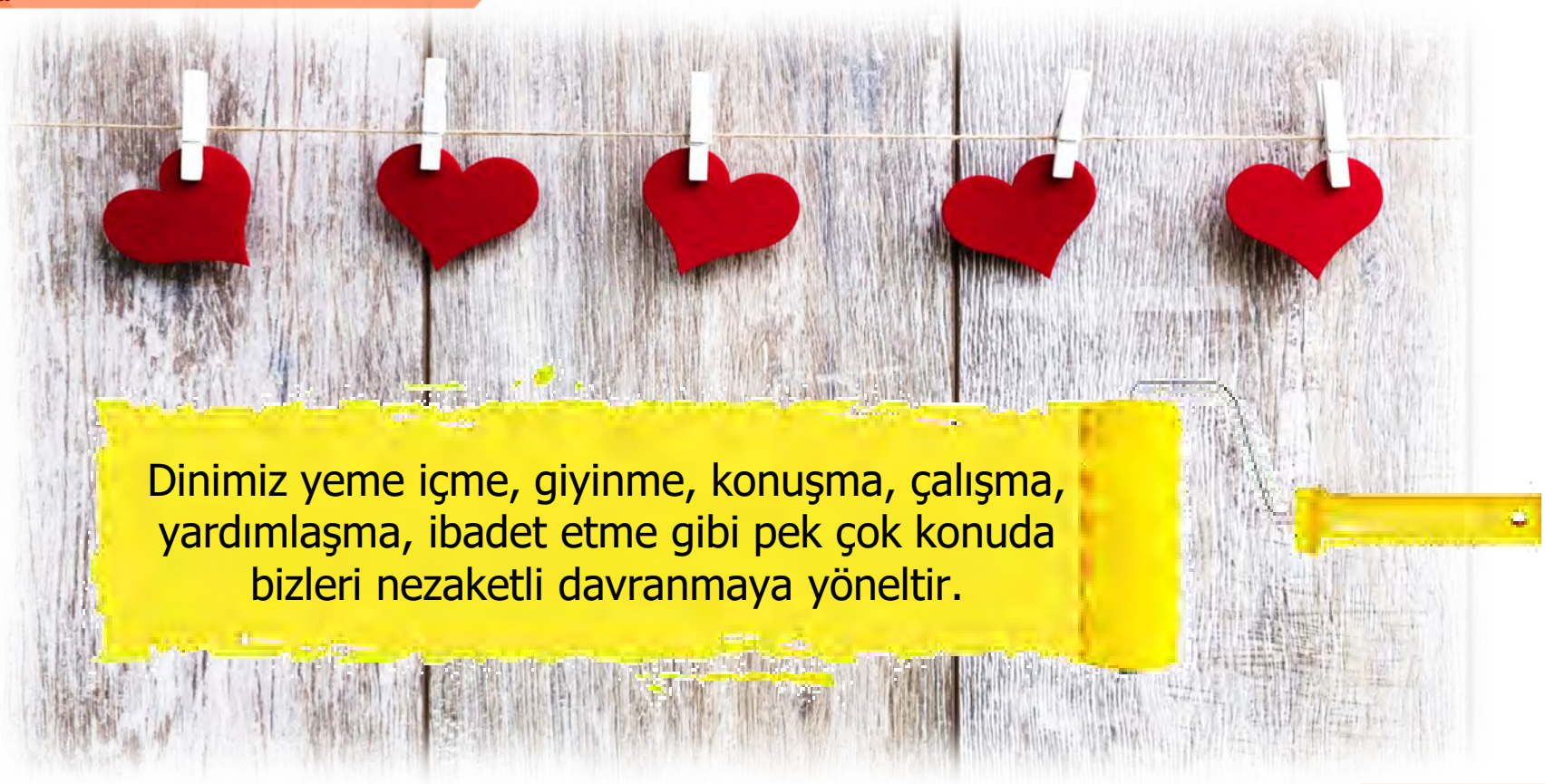
Dinimiz yeme içme, giyinme, konuşma, çalışma, yardımlaşma, ibadet etme gibi pek çok konuda bizleri nezaketli davranmaya yöneltir.

Dinimizin emrettiği nezaketli davranışlardan bazıları

- ✓ Her işe besmeleyle başlamak
- ✓ Misafir ağırlamak
- ✓ İyi ve güzel söz söylemek
- ✓ Komşuya ikramda bulunmak
- ✓ Küskünleri barıştırmak
- ✓ Hediyeleşmek

Dinimizin emrettiği nezaketli davranışlardan bazıları

- ✓ Selamı yaymak
- ✓ Selama güzel karşılık vermek
- ✓ Yemeği önünden ve sağ elle yemek
- ✓ Başkasına ait alanlara izinsiz girmemek
- ✓ Kin tutmamak ve affetmek

- İslam ahlakının en güzel örneği Peygamber Efendimizdir.
- O, ahlaki değerleri kaybolmuş cahiliye toplumunu Allah'ın dinine davet ederken; edepli ve nazik oluşuyla insanları etkilemiştir.

- Peygamber Efendimiz, ailesine, yakınlarına, komşularına hatta tanımadığı kimselere karşı da nezaketle davranmıştır.

- Müslümanlar her zaman nezaket ve edebe uygun davranışlarda bulunmalıdırlar.
- Sevgi, saygı, şefkat ve merhamet gibi temel insani değerlerden ayrılmamalı; affeden, bağışlayan, hoş gören ve güzel söz söyleyen kimseler olmalıdırlar.

- **Sizce Kur'an-ı Kerim bizden nasıl bir insan olmamızı ister?**

2. Kur’an-ı Kerim’den Nezaket Örnekleri

- Kur’an-ı Kerim ve Peygamberimizin sünneti güzel ahlakın nasıl olması gerektiği konusunda bizlere yol gösterir.

Kur'an-ı Kerim'de yer alan nezaket kuralları

1. Rıfk
2. Sözü Güzel Söylemek, Sözünde Durmak ve İyilik Etmek
3. Alay Etmemek, Zandan Kaçınmak ve Kusurları Örtmek
4. Başkasına Ait Alanlara İzinsiz Girmemek
5. Anne Babaya Hürmet Etmek

Nezaket

Rıfk

- **Rıfk**, bir Müslümanda bulunması gereken incelik, naziklik, yumuşak huyluluk ve kibarlık gibi ahlaki özelliklerdir.

- Yüce Allah, peygamberlere tebliğ vazifelerini yerine getirirken insanlara yumuşaklıkla davranmalarını emretmiştir.

- Yüce Allah, Hz. Musa'ya kendisine düşmanlık eden Firavun'a karşı bile yumuşak davranması gerektiğini şöyle bildirmiştir:

- **"Firavun'a gidin. Çünkü o, iyiden iyiye azdı. Ona yumuşak söz söyleyin. Belki o, aklını başına alır veya korkar."**

(Tâhâ suresi, 43-44. ayetler.)

Sözü Güzel Söylemek, Sözünde Durmak ve İyilik Etmek

- Yüce Allah, ana-babaya, akrabaya, yetimlere ve yoksullara iyilik etmek; insanlara nezaketle davranmak konusunda bize yol göstermiştir.

- **“Şüphesiz ki Allah, size adaleti, iyilik yapmayı ve yakınlara bakmayı emreder; hayâsızlığı, fenalığı ve azgınlığı yasaklar. Düşünüp tutasınız diye size öğüt verir.”**

(Nahl suresi, 90. ayet.)

Alay Etmemek, Zandan Kaçınmak ve Kusurları Örtmek

- Yüce Allah, insanlara her ne sebeple olursa olsun lakap takmayı, onları hoş olmayan şekilde anmayı ve aşağılamayı yasaklamıştır.

- **"Ey müminler! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın. Belki de onlar, kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da kadınları alaya almasınlar. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kendi kendinizi ayıplamayın, birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın...."**

(Hucurât suresi, 11. ayet.)

- Yüce Allah ayetin devamında ise zan, gıybet, iftira, yalan, riya, başkalarının kusurunu araştırma gibi nezakete uymayan bütün davranışları da yasaklamıştır.

- **"Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin. Biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz. O halde Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah, tevbeyi çok kabul edendir, çok esirgeyicidir."**

(Hucurât suresi, 12. ayet.)

Başkasına Ait Alanlara İzinsiz Girmemek

- Kur’an-ı Kerim’de bildirilen bir diğer nezaket örneği de izin almadan başkasına ait bir alana girmemektir.

- **“Ey inananlar! Evlerinizden başka evlere, izin almadan, seslenip sahiplerine selam vermeden girmeyin. Eğer düşünürseniz bu sizin için daha iyidir. Eğer orada kimseyi bulamazsanız, size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Ve eğer size ‘geri dönün’ denirse o takdirde geri dönün. O, sizin için daha temizdir (uygundur). Ve Allah, yaptığınız şeyleri en iyi bilendir.”**

(Nûr suresi, 27-28. ayetler.)

Anne Babaya Hürmet Etmek

- Kur’an-ı Kerim’e göre özen gösterilmesi gereken konulardan biri de anne babaya yönelik davranışlardır.

- **"...Anne babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yakın arkadaşa, yolcuya, ellerinizin altında bulunanlara iyi davranın..."**

(Nisâ suresi, 36. ayet.)

- **Çevrenizde nezaketiyle kendinize örnek alabileceğiniz kişilerin en güzel davranışları nelerdir?**

3. Peygamberimizden (s.a.v.) Nezaket Örnekleri

- Her konuda olduğu gibi nezaket konusunda da Müslümanlar için en güzel örnek Hz. Muhammed'dir (s.a.v.).

Sevgili Peygamberimiz nezaketli davranışlarıyla tanınan bir insandı. Çevresindeki kişiler onun konuşmasından, davranışlarından etkilenir ve ona hürmet ederlerdi.

Nezaket

- Peygamberimiz sözleriyle kimseyi incitmemiş ve kırmamıştır.
- Kaba, kötü söz söyleyenleri uyarmıştır.

- Bir keresinde Ebû Cürey isimli bir kişi Hz. Peygamberden öğüt istediğinde Hz. Peygamber, "*Kimseye sövme!*" demiş ve sözlerine şöyle devam etmiştir:

- *"... Eğer bir kimse sana söver ve sende (olduğunu) bildiği bir şeyden dolayı seni yererse, sen onda (olduğunu) bildiğin bir şeyden dolayı onu yerme! Çünkü bunun vebali onadır."*

(bk. Ebû Dâvûd, Cenâiz, 8.)

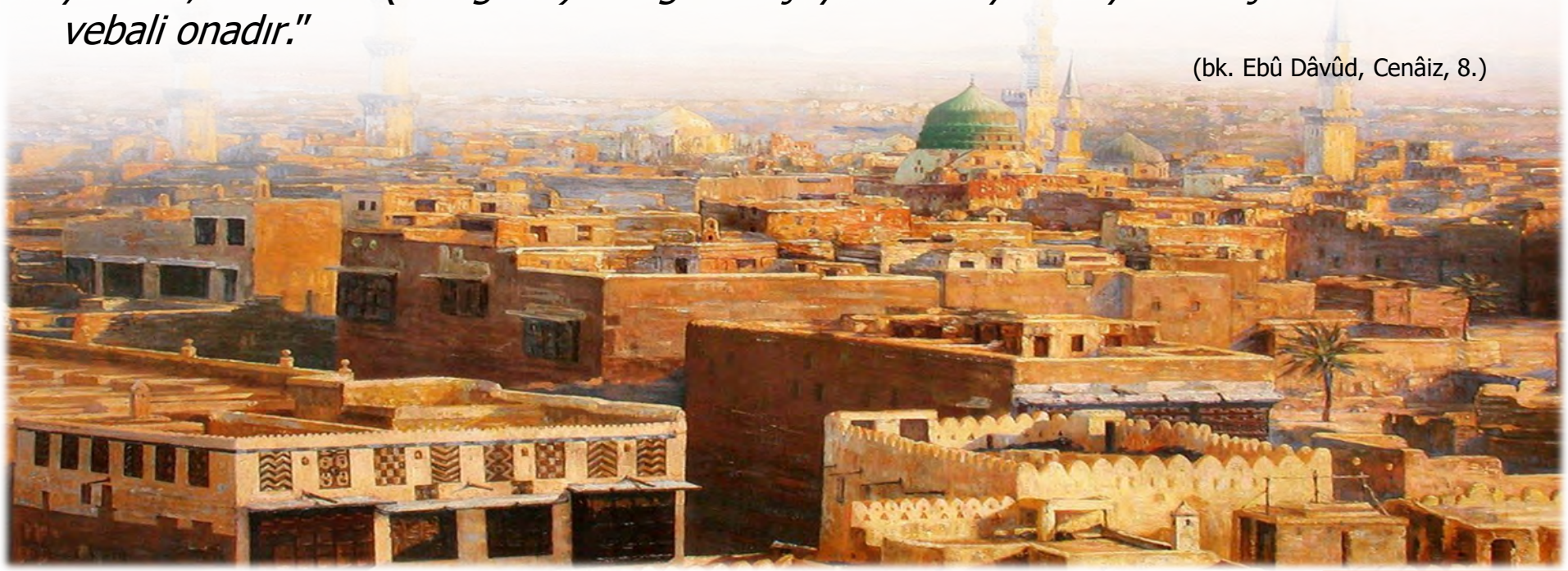

- Ebû Cürey, "Bundan sonra hür olsun köle olsun hiçbir insana, hiçbir deveye ve koyuna sövmedim." der.

Peygamber, arkadaşlarına, ailesine, çevresindeki herkese nezaketle davranmıştır.

Hasta ziyaretlerinde dua ederek hastaya moral verilmesinin

Aile ferdi bile olsa ev ziyaretlerinde izin isteyerek eve girilmesinin

Yaptıkları iyilikler için insanlara teşekkür edilmesinin

Karşılaşılan kişiye selam verilmesinin gerekliliği

gibi konularda Müslümanları eğitmiş, adabın ve nezaketin topluma yerleşmesini sağlamıştır.

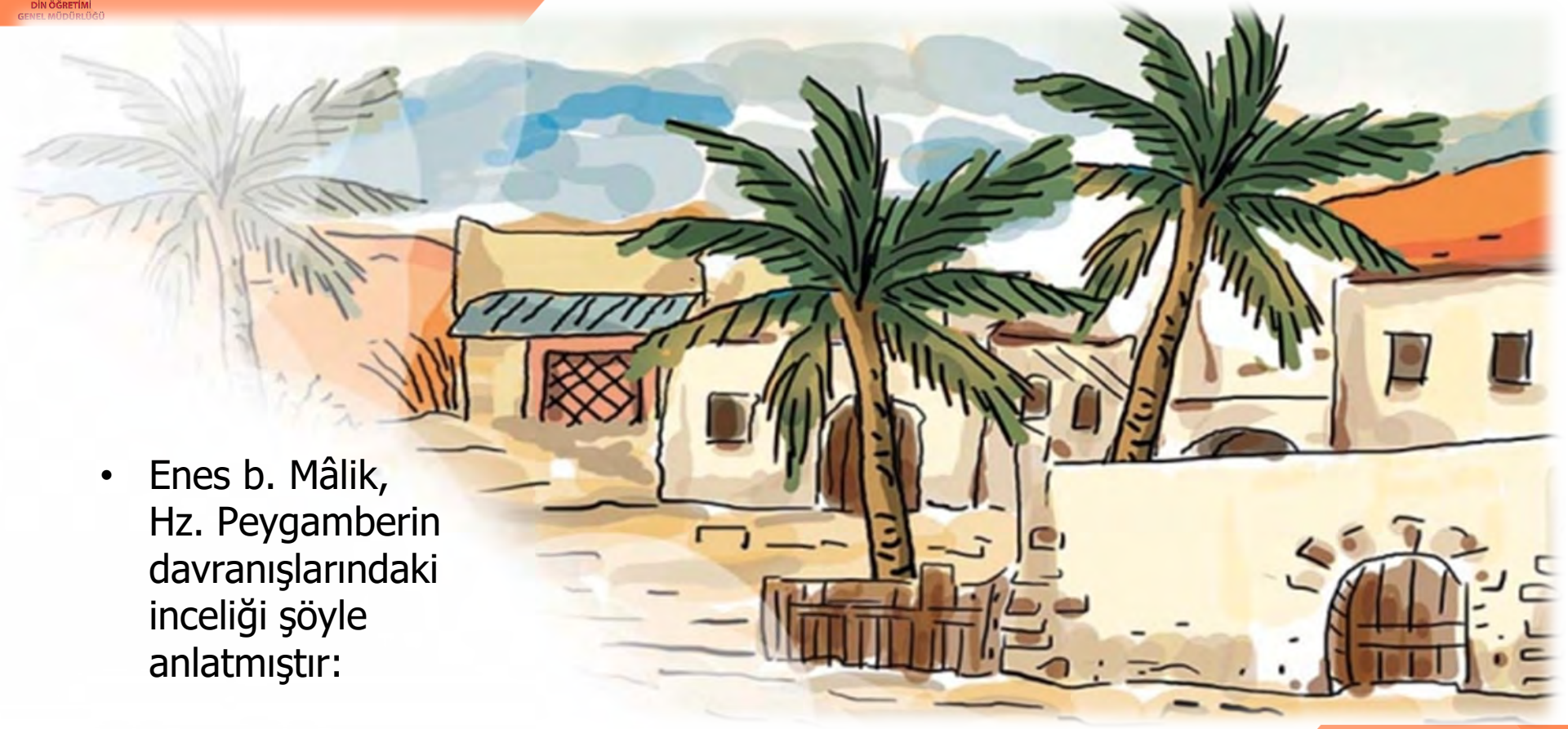

- Enes b. Mâlik, Hz. Peygamberin davranışlarındaki inceliği şöyle anlatmıştır:

"Hz. Peygamber bir kimseyle karşılaşınca onunla musafaha eder, karşısındaki kimse elini bırakmadan elini onun elinden çekmezdi. Karşısındaki kimse yüzünü çevirmeden o da yüzünü muhatabının yüzünden (başka tarafa) çevirmezdi. Peygamber Efendimizin beraber oturduğu bir kimsenin önüne doğru bacaklarını uzatarak oturduğu görülmemiştir."

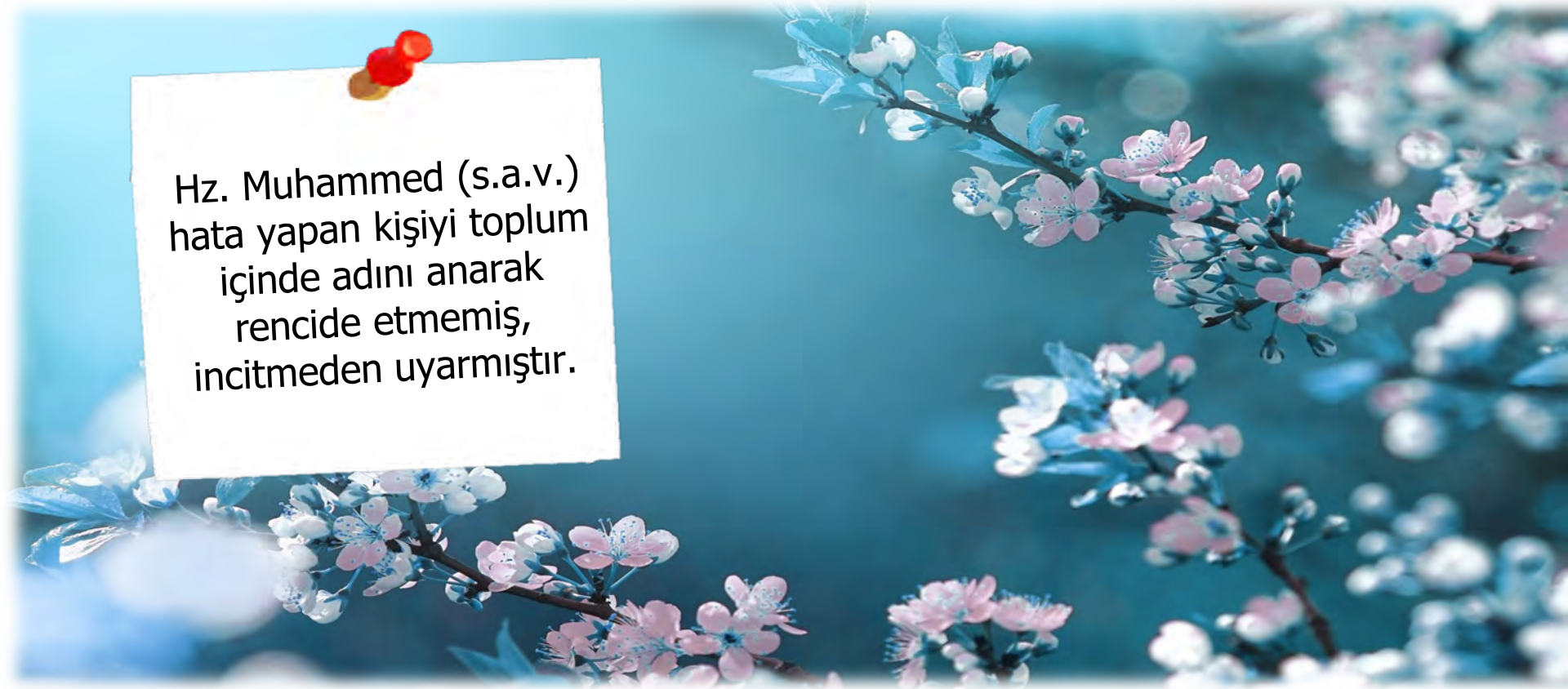
Hz. Muhammed (s.a.v.) hata yapan kişiyi toplum içinde adını anarak rencide etmemiş, incitmeden uyarmıştır.

- Cemaatle namaz kılınırken aksıran birine karşılık vererek konuşan Muâviye bin Hakem es-Sülemi'ye sahabiler tepki göstermişti.

- Peygamber Efendimiz ise sadece onu nazikçe uyarmakla yetinmişti.

- “Anam babam ona feda olsun. Ne ondan önce ne de sonra daha güzel öğreten birini gördüm. Vallahi Resûlullah beni ne azarladı ne bana vurdu ne de hakaret etti.”

Hz. Peygamber, "*İçinde can taşıyan hiçbir şeyi hedef yapmayın!*" buyurarak her türlü canlıya olan saygısını ve sevgisini göstermiştir.

Hizmetinden faydalanılan hayvanlara yapılan kötü muameleler konusunda insanları uyarmıştır.

Hayatı boyunca bu kadar hassas davranmasına rağmen Sevgili Peygamberimiz: "*Allah'ım, ben bir insanım. Hangi Müslümana ağır ve incitici konuştuysam, bunu, onun için arınma ve mükâfat (vesilesi) kıl.*" diyerek dua etmiştir.

- **Büyüklerinizden gördüğünüz nezaket örnekleri nelerdir?**

4. Geleneğimizden Nezaket Örnekleri

Kutsal değerlere, gün ve gecelere ayrı bir önem verilir.

Yüce Allah'ın adı anıldığında "Celle celâluhû" denilir.

Peygamberlerin isimleri zikredildiğinde salat ve selam getirilir.

Nezaket

- Kültürümüzde büyüklerin olduğu ortamda uzanmak, yatmak, bacak bacak üzerine atmak hoş karşılanmaz.
- Ortama yaşça büyük biri girdiğinde hemen toparlanılır ve yer verilir.

İnsan ilişkilerinde mahremiyet esastır ve kimsenin evine izinsiz girilmez.

Nezaket

- Bir eve, ortama, alışveriş yapılacak mekâna girildiğinde veya tanıdık biriyle karşılaşıldığında ilk önce selam verilir ve hâl hatır sorulur.

Nezaket

- Yaşça büyük kişilere ismiyle hitap edilmez; abi, amca, abla, yenge gibi ifadeler kullanılır.

- Komşular düşünülür, yardımlarına koşulur.
- Evde pişirilen yemeklerden ikram edilir.
- Eve gelen kap, boş gönderilmemeye çalışılır.

Nezaket

- Yapılan iyiliğe teşekkür edilir, istenilmeden yapılan hatalardan dolayı özür dilenir.

- Misafirler bütün ev ahalisi ile birlikte temiz kıyafetlerle kapıda karşılanır.
- Misafirlere ikramlar hazırlanır ve özenle sunulur.

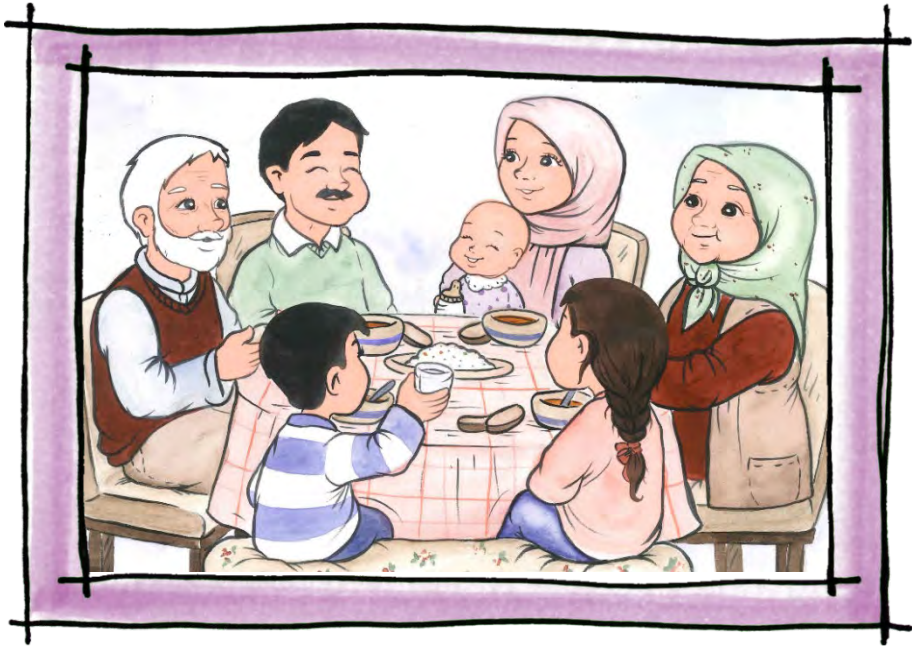

"Müslüman'ın Müslüman üzerindeki hakkı beştir: Selâmını almak, hastalandığında ziyaret etmek, cenazesine katılmak, davetine icabet etmek ve aksırdığında Allah'tan rahmet dilemek."

(Buhârî, Cenâiz, 2.)

Trafikte de nezaketi elden bırakmamak gerekir.
Araç kullanırken sabırlı ve nazik davranmaya özen gösterilmelidir.

- **Yüce Allah'ın kullarına olan sevgisini anlatmak isteseniz nasıl örnekler verirsiniz?**

5. Esmâ-i Hüsnâ'yı Tanıyorum

el-Halîm: İnsanlara güzel muamele yapan, onlara şefkatli davranan.

el-Latîf: Kullarına bilmedikleri yönlerden lütuf ve ihsanda bulunan.

er-Refîk: Kullarının davranışlarını incelik ve yumuşaklıkla karşılayan, onlara dostça davranan.

el-Halîm

- Halîm, insanlara güzel muamele yapan, onlara şefkatli davranan, işledikleri suçları hemen cezalandırmayan, sabırlı ve temkinli olan, acele davranmayıp ileride olacak gelişmelere fırsat tanıyan anlamındadır.

Allah her şeyden haberdardır fakat kullarının hatalarını hemen cezalandırmaz.

"... Şunu da bilin ki Allah içinizden geçeni hakkıyla bilir. Onun için Allah'a karşı gelmekten sakının ve yine şunu da bilin ki Allah gerçekten çok bağışlayandır, halîmdir. (Hemen cezalandırmaz, mühlet verir.)"

(Bakara suresi, 235. ayet.)

Yüce Allah kullarına,
hatalarından dönmeleri için
fırsatlar tanır, zaman verir.

Yüce Allah, kullarına karşı merhametle muamele eder, onların yaptığı hatalardan dolayı tövbe etmeleri için sabırla bekler.

- Hatalarından dönen ve af dileyenler affedilir fakat hatasında ısrar eden kimselere adaletle muamele edilir.

- Bizler Yüce Allah'ın "Halîm" ismini daima hatırlamalı ve hatalarımızı fark edip af dilemeliyiz.

- Allah'ın bu güzel ismini kendi davranışlarımıza da yansıtmalı ve yumuşak huylu, affedici ve sabırlı olmalıyız.

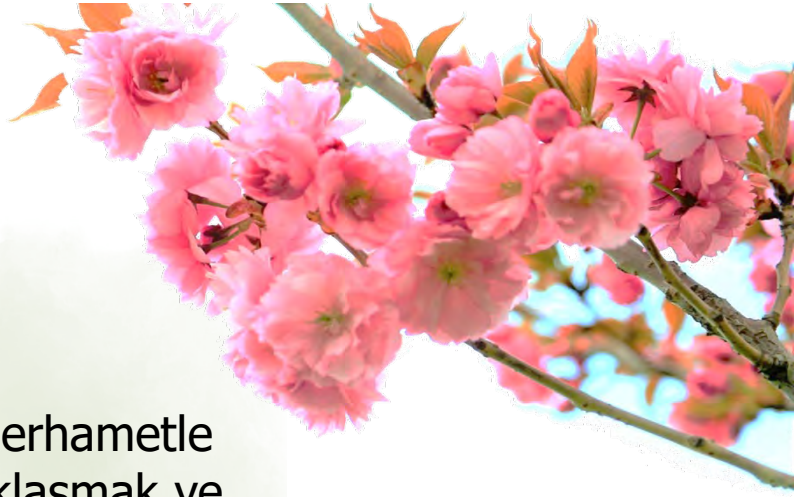

el-Latîf

- Latîf; ince, şeffaf olmak, merhametle ve şefkatle davranmak, yaklaşmak ve iyilik yapmak anlamlarına gelir.

el-Latîf; Allah'ın kullarına bilmedikleri yönlerden lütuf ve ihsanda bulunması, hiç ummadıkları yerlerden faydalanmaları için sebepler yaratmasıdır.

Yüce Allah, bizlere sayısız nimetler vermiştir.
Kâinatı eşsiz güzellikteki varlıklarla donatmış ve bunları hizmetimize sunmuştur.

“Görmedin mi, Allah gökten yağmur indirdi de bu sayede yeryüzü yeşeriyor. Gerçekten Allah çok lütufkârdır, her şeyden haberdardır.”

(Hac suresi, 63. ayet.)

- Rabbimiz, ihtiyaçlarımızı en iyi bilendir. Aklımızdan ve kalbimizden geçen her şeyi bilir.
- Gizlediklerimizi ve açığa vurduğumuz her şeyi en ince ayrıntısına kadar görür.

""Sizler, sözlerinizi gizleseniz de açıklasanız da birdir; O, kalblerde olanı bilir. Bizimle birlikte kâinattaki her zerreyi ve içinde sakladıklarını bilir. Yaratan bilmez olur mu? O, Latif'tir, haberdardır."

(Mülk suresi, 13-14. ayetler.)

Latîf olan Allah ağaçta yuvasını yapmış bir kuşu bütün incelikleriyle bilir.

Latîf olan Allah denizin derinliklerindeki mercanları bütün incelikleriyle bilir.

Latîf olan Allah atmosferdeki ses dalgalarını bütün incelikleriyle bilir.

Latîf olan Allah toprağın altındaki solucanları bütün incelikleriyle bilir.

Yüce Allah, bizlere nimetlerini cömertçe verir. Onları bizim için çoğaltır.
Beklemediğimiz anlarda bize türlü türlü yerlerden rızkını ulaştırır.

er-Refîk

- Refîk ismi rıfk kökünden türemiştir.
- Rıfk; incelik, naziklik, yumuşak huyluluk ve kibarlık gibi ahlaki özelliklerdir.
- Yüce Allah, refîktir.

Yüce Allah'ın refik oluşunu, yarattığı her şeyde ve kullarına karşı muamelelerinde görmek mümkündür.

- Bütün canlılara dikkatle baktığımızda yaratılıştan gelen bir güzellik görürüz.

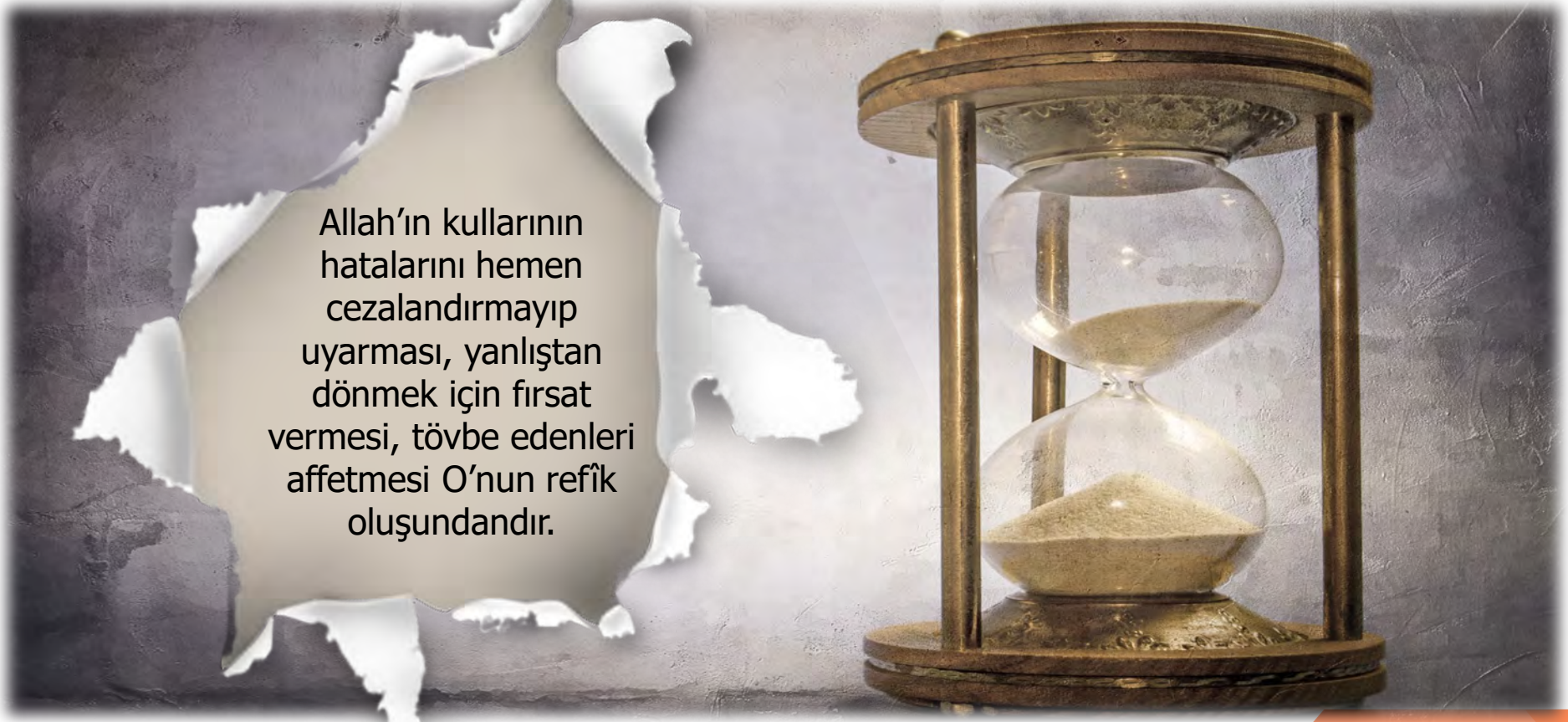
Allah'ın kullarının hatalarını hemen cezalandırmayıp uyarması, yanlıştan dönmek için fırsat vermesi, tövbe edenleri affetmesi O'nun refîk oluşundandır.

Ünitemizi Değerlendirelim

1. Edep ve nezaket ne demektir?
2. Kur'an-ı Kerim'de yer alan nezaket kurallarını kısaca açıklayınız.,
3. Peygamber Efendimiz, adabın ve nezaketin topluma yerleşmesi için hangi konularda Müslümanları eğitmiştir?
4. Peygamber Efendimizin günlük hayatından nezaketine örnek veriniz.
5. Yüce Allah'ın el-Halîm ve er-Refîk esmalarının anlamlarını açıklayınız.

Cevaplayalım

----, başkalarına karşı saygılı ve incelikle davranma, incelik, naziklik demektir. İçerisinde yumuşak huyluluğu, hiddet ve öfkeden uzaklığı, sağduyulu davranmayı, farklılıklara saygıyı, güzel konuşmayı, insanlara ve diğer canlılara değer vermeyi içerir.

1. Metinde bırakılan boşluğa gelmesi gereken kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A) Nezaket
B) Adalet
C) Empati
D) Sabır

2. Aşağıdakilerden hangisi Kur'an-ı Kerim'de yer alan nezaket kurallarından <u>değildir</u>?

A) Sözü güzel söylemek, sözünde durmak ve iyilik etmek
B) Başkasına ait alanlara izinsiz girmemek
C) Anne babaya hürmet etmek
D) Zanda bulunmak ve kusurları açığa çıkarmak

Utanma, zarafet; insanlara söz ve hareketlerinde güzel davranışta bulunma gibi anlamlara gelen ---- kavramı, güzel davranışlarda bulunmayı içerdiğinden nezaketle yakından ilişkilidir.

3. Cümledeki boşluğa yazılması gereken kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A) Adalet
B) Edep
C) Sabır
D) Hoşgörü

I. Ortama yaşça büyük biri girdiğinde hemen toparlanılır ve yer verilir.
II. Komşular düşünülür, yardımlarına koşulur.
III. Bir ortama girildiğinde ilk önce selam verilir ve hâl hatır sorulur.
IV. Yaşça büyük kişilere ismiyle hitap edilmez; abi, amca, yenge gibi ifadeler kullanılır.

4. Yukarıdaki öncüllerden hangileri kültürümüzde yer alan nezaket örneklerindendir?

A) I ve II
B) II ve III
C) I, II, IV
D) I, II, III, IV

----, Allah'ın kullarına bilmedikleri yönlerden lütuf ve ihsanda bulunması, hiç ummadıkları yerlerden faydalanmaları için sebepler yaratmasıdır.

5. Cümledeki boşluğa aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) el-Latîf
B) el-Refîk
C) el-Halîm
D) el-Vâhid

HAZIRLAYANLAR
Hatice Büşra PAKSOY
Kübra UZUN
Furkan ÖZÜDOĞRU

Redaksiyon
Suna AKKURT

DÜZENLEME
Faize ULUSOY

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ